

N:o 71.

Ank. till Riksd. kansli den 14 Maj 1909, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 77 § i strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881.

Genom en den 16 april 1909 dagtecknad proposition, n:r 198, hvilken af båda kamrarna hänvisats till lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om ändrad lydelse af 77 § i strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881.

Härigenom förordnas, att 77 § i strafflagen för krigsmakten den 7 oktober 1881 skall erhålla följande ändrade lydelse:

1 mom. Har någon muntligen inför samladt krigsfolk eller i skrift, den han bland krigsfolket utspridt eller utsprida låtit, uppmanat eller annorledes sökt förleda till uppror, då skall, vid straffets bestämmande efter allmän lag, brottet anses hafva skett under försvärande omständigheter.

Bih. till Riksd. Prot. 1909. 7 Saml. 69 Häft. (N:o 71.)

Samma lag vare om den, som annans skrift utspridt eller utsprida låtit, för att därmed komma uppror åstad.

2 mom. Den som, medan förordnande om indragning af skrift jämlikt § 4 mom. 12 eller 13 tryckfrihetsförordningen är gällande, med vetenskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften vid trupp eller å flottans fartyg, dömes till disciplinstraff eller fängelse i högst ett år. Sker brottet vid tillfälle, som i 74 § sägs, då må till straffarbete i högst ett år dömas.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet.

*Utskottets
yttrande.*

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande proposition, har statsrådet och chefen för justitiedepartementet till det vid propositionen i utdrag fogade statsrådsprotokollet den 19 februari 1909 anfört följande:

»Riksdagen har nu till grundlagsenlig behandling förehaft de från åren 1906 och 1908 hvilande förslagen till, bl. a., införande i § 4 tryckfrihetsförordningen af tillagda mom. 12, 13 och 14, af hvilka det sistnämnda förutsätter att vissa nya bestämmelser intagas i strafflagen för krigsmakten. Med hänsyn till grundlagsfrågans utgång hos Riksdagen har jag trott mig böra utan dröjsmål upprätta förslag till sådana bestämmelser, och jag anhåller nu att få för Eders Kungl. Maj:t framlägga dylikt förslag.

Det torde då tillåtas mig att till en början erinra om det närmare innehållet af omförmälda nya stadganden i tryckfrihetsförordningen.

Dessa gifva åt vissa myndigheter rätt att, när en skrift af försvarsfientlig tendens anträffas vid trupp eller ombord å flottans fartyg, förordna om indragning af de exemplar utaf skriften, som kunna öfverkommas vid truppen eller å fartyget. Sådant förordnande må meddelas så snart skriften uppenbarligen åsyftar att utplåna känslan af plikter mot fosterlandet eller att uppväcka hat mot befälet eller eljest undergräfvä krigslydnaden, äfven om skriften icke synes straffbar. Behörighet att förordna om indragning tillkommer i Stockholm den eller de personer, som chefen för justitiedepartementet för detta ändamål tillsatt, å ort utom Stockholm samme departementschefs ombud för tillsyn öfver skrifiers allmängörande, samt vid sådan afdelning af krigsmakten, som ställes eller är ställd på krigsfot,

jämväl högste befälhafvaren. Förordnande skall dock ofördröjligen underställas tryckfrihetskommitténs pröfning. Befälet har att genast verkställa förordnandet; och i afbidan på att förordnande kan utverkas, äger den, som vid truppen eller å fartyget utöfvar högsta befälet, vidtaga nödig åtgärd för hindrande af skriftens spridning inom truppen eller å fartyget.

Enligt det föreslagna mom. 14 blifver vidare den straffbar, som, medan förordnande om indragning af skrift är gällande, med vetskap om förordnandet utsprider eller låter utsprida skriften vid trupp eller å flottans fartyg. Straffet är för den, som ej lyder under strafflagen för krigsmakten, bestämdt till böter från och med 50 till och med 500 kronor eller fängelse från och med en månad till och med ett år. Men i fråga om ansvaret för utspridare, som lyder under nyssnämnda lag, lämnas blott en hänvisning dit. Det är denna hänvisning, som gör ett tillägg till samma lag erforderligt.

I mitt anförande till statsrådsprotokollet den 3 april 1908, då Eders Kungl. Maj:t på min hemställen beslöt att för riksdagen framlägga förslag till, bland annat, ifrågavarande mom. 14, angaf jag de skäl, hvilka enligt min mening talade för, att straffet för den utspridare, som lyder under strafflagen för krigsmakten, också blefve där bestämdt. Den tendens hos skriften, som förutsättes för indragningsbeslutet, samt den omständighet, att beslutet gäller allenast skriftens spridning vid trupp eller å flottans fartyg, alltid skall af befälet verkställas och oftast torde framstå såsom en bekräftelse af åtgärder, hvilka befälet förut vidtagit, måste — yttrade jag — gifva utspridandet karaktären af en militär förbrytelse, så snart utspridaren lyder under strafflagen för krigsmakten. Jag antydde ock, huru straffskalan kunde tänkas anordnad i nämnda lag. I stället för bötesstraff borde gifvetvis träda disciplinstraff; i fråga om fängelsestraffet kunde latituden blifva densamma; därjämte syntes en höjning af straffet, exempelvis till straffarbete i högst ett år, böra vara möjlig, om brottet skedde i krigstid eller eljest vid afdelning af krigsmakten, som ställdes eller vore ställd på krigsfot.

Efter förnyadt öfvervägande af frågan finner jag mig böra i hufvudsak förorda den anordning af straffmättet, som jag förut angifvit. Förutsättningen för straffhöjning torde dock böra blifva att brottet sker vid tillfälle, hvarom förmåles i 74 § af den militära strafflagen.

De nya bestämmelserna synas lämpligen kunna fogas såsom ett nytt mom. till lagens 77 §.

Vid granskning af förevarande lagförslag har utskottet icke funnit något att emot detsamma erinra. Utskottet får alltså hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 30 April 1909.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Särskildt yttrande

af herr *Lindhagen*, som anført:

»Ifrågavarande proposition rör en redan afgjord sak. Det är bestämdt, att straff skall i angifna afseenden drabba både civil och militär person och straffskalan för civila är också fastställd. Återstår således att utsätta straffmättet för den, som lyder under krigslagarne. Att propositionen i detta afseende föreslagit såsom regel enahanda straffmåt, som redan gäller för civila, kan naturligtvis ur förslagets egen synpunkt ej gifva anledning till någon erinran.

Hvad jag däremot anser mig böra särskildt uttala är, att jag för min del gifvetvis vidhåller befogenheten af de invändningar, som inom Andra Kammaren åren 1906 och 1908 framställdes mot själfva lagstiftningen. Vidare synes mig den dock för vissa fall ifrågasatta straffskärpningen icke vara af några angifna skäl påkallad. Krafven på en humanisering af krigslagarne liksom det strängt tilltagna straffmättet för ordinarie fall synes tvärtom bestämdt tala emot straffskärpningen, till hvilken justitieministern själf synes ställt sig ganska tveksam att döma af ordalagen i hans motivering.»